

Заставна В.В.
*студентка юридичного факультету
Західноукраїнського національного
університету м. Тернопіль
Науковий керівник: к. ю. н., доц.,
доктор права УВУ,
завідувач кафедри теорії та
історії держави і права,
Заслужений юрист України
Кравчук М. В.*

МЕХАНІЗМ ТА АПАРАТ ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ

Постановка проблеми. Ця тема є важливою, оскільки, висвітлення механізму держави за суттю є розкриттям основного змісту цього важливого соціального інституту. Адже, за твердженням М. Кравчука: «Механізм держави – це сукупність державних організацій, що складаються із державних органів, державних підприємств і державних установ, які здійснюють її завдання та реалізують її функції» [2, с. 108]. З огляду на вищесказане доцільно підкреслити, що Західноукраїнська Народна Республіка (далі – ЗУНР) виникла в надрах Австро-Угорської імперії, тому державні підприємства та установи були переважно ті, що перейшли з минулої держави. Тому для розкриття теми основна увага у дослідженні буде звернена на висвітлення органів держави, які об'єднуючись створюють державний апарат. Див. [2, с.112].

Стан розробки дослідження. Перелік вчених, які досліджували дане питання: М. Кравчук, В. Кульчицький, В. Ухач, В. Капелюшний, М. Литвин, С. Макарчук, І. Бойко.

Отже, **об'єктом дослідження** є державотворчі процеси в Україні.

Предметом дослідження є висвітлення особливостей становлення Української держави на західних землях України. Процес переходу влади у Львові до українців, розкриття основних рис формування державного апарату та окреслення значимості ЗУНР для відновлення сучасної України. Проголошення Акту Злуки УНР та ЗУНР. Створення Української Галицької Армії.

Мета: розкрити особливості Західноукраїнської Народної Республіки для розвитку сучасної Української держави. Підтвердити державотворчу історію українського народу.

Завдання дослідження:

- 1) встановлення українцями влади у Львові;
- 2) висвітлення основних шляхів формування державного апарату;
- 3) формування Української Галицької Армії;

4) видання Акту Злуки УНР та ЗУНР.

Виклад матеріалу. В Німеччині та Австро-Угорщині почалися революції. Австро-Угорський імператор дав право народам, які входили до країни на самовизначення. Коли в жовтні він видав маніфест, українська інтелігенція та українські політики на Західній Україні зрозуміли, що настав час для створення Західноукраїнської Народної Республіки. Українці об'єдналися та створили Українську Національну Раду, яка почала підготовку до проголошення ЗУНР. В цей самий час поляки хотіли відновити Польщу у межах 1772 року, але у ці межі входила Галичина. І виходило, що українці на території Західної України хочуть заснувати свою державу, а поляки свою. Саме територія Волині та Галичини стала місцем конфлікту між цими двома народами. На ці події, що відбувалися, Д. Вітовський 1 листопада 1918 року, віддав наказ взяти під контроль усі урядові установи міста Львова. Завдяки листопадовому зриву українці змогли випередити поляків і втримати контроль над власними територіями. Див. [3, с.25]

Центральним представницьким органом українського населення ЗУНР була Українська Національна Рада. Вона була спрямована на здійснення різних державних функцій. Див. [4, с.59]. Останні в УНРади перейняла Рада Державних Секретарів, а Національна Рада залишила за собою законодавчу функцію. Однак на практиці принцип поділу властей у ЗУНР не завжди дотримувався. Державний Секретаріат ухвалював рішення про призначення депутатів на посади в адміністрацію і судові органи.

9 листопада 1918 року було сформовано Уряд ЗУНР на чолі з К. Левицьким. Під його керівництвом уряд ЗУНР приймав перші рішення щодо державного будівництва, забезпечував населення продовольством і товарами необхідними для життя.

13 листопада 1918 року Українська Національна Рада видала закон про загальну військову службу громадян ЗУНР. Згідно цього закону Державний секретаріат військових справ проголосив мобілізацію чоловічого населення віком від 18 до 35 років. На початку організації Українська Галицька Армія була групою військових, що творили засаду Львова або воювали на шляхах наступу польських військ. Пізніше було сформовано два відділи: організаційно-матеріальний та оперативний. До оперативного належали підвідділи: зв'язку, розвідки, оперативний, персональний. Подібно організовано штаби корпусів і бригад. Див. [3, с.36-37]

Проголошення Акту Злуки УНР і ЗУНР відбулося 22 січня 1919 року. Його зміст передбачав, що Західноукраїнська Народна Республіка стає автономною у складі УНР і має право на особисті збройні сили, парламент та уряд. Українська Національна Рада проголосила: «Західно-Української Народної Республіки з

Українською Народною Республікою в одну, одноцільну суверенну народну Республіку» [1, с.359].

Місцеві органи управління склалися з: повітів, міст, сіл. Можна зауважити, що за короткий час ЗУНР змогла сформувати чітку систему органів влади і управління. Територія ЗУНР складалася з 12 судових округів та 130 судових повітів. Структура судової системи республіки складалася з: найвищого державного суду; найвищого суду у Львові – це суд другої інстанції; окружних та повітових судів – це суди першої інстанції. Охорону громадського порядку забезпечувала народна міліція. Див. [5, с.192]

ЗУНР була істиною державою, яка забезпечувала цілісність українського народу, його функціонування та розвиток. Українці розказали про себе всьому світі, показали, що мають право на власну державу. Вони здобули досвід державотворення та підвищили рівень національної свідомості. Основною причиною розпаду ЗУНР була військова агресія Польщі і Румунії, з якої республіка не могла справитися.

Висновки. Західноукраїнська Народна Республіка посідає важливе місце в історії України. Це була держава українського народу, який проживав на своїй батьківщині. Республіка стала прикладом можливого українського державного правопорядку, що забезпечувався на гуманізмі та справедливості. У зв'язку з різними незручними умовами українцям у той період не вдалося оборонити свою державу.

Список використаних джерел

1. Кривоніс В. М., Чайковський А. С., Копиленко О. Л. Хрестоматія з історії держави і права України. Київ: Юрінком Інтерн, 2003. 656 с.
2. Кравчук М. В. Теорія держави права (опорні конспекти): навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. 3-є вид., переробл. й доповн. Тернопіль: ЗУНУ, 2020. 524 с
3. Кравчук М. В. Особливості військового будівництва в ЗУНР. Західно-Українська Народна Республіка та її місце в історії українського державотворення (до 100-річчя проголошення): збірник матеріалів Всеукраїнської наукової конференції (м. Львів, 1 листопада 2018 р.) / І.И. Бойко (голова редколегії), А.В. Кольбенко (відп. секр.). Львів. Вип. 2. 2018. С. 86-93. URL. <https://law.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/11/Materialy-KONFERENTSIYI-lystopad2018-3-2.pdf>
4. Макарчук С. А. Українська Республіка галичан. *Нариси про ЗУНР*. Львів : Світ, 1997. 187 с.
5. Ухач В. З. Історія держави і права України (конспекти лекцій): навч. посіб. Тернопіль: Вектор, 2019. 378 с.